

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาการดำเนินงานการส่งเสริมสุขภาพในทันตสถานวัยหนุ่ม ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ และศึกษาการรับรู้เห็นคุณค่าตนเองของผู้ต้องขัง กลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ จำนวน 30 คน ผู้ต้องขังจำนวน 380 คน โดยจากการสุ่มอย่างง่าย ประชากรจำนวน 1,000 คน ทำการศึกษาโดยวิธีการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยใช้แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และประมาณค่าเฉลี่ยประชากร

สรุปผลการศึกษา

จากผลการศึกษา การดำเนินงานการส่งเสริมสุขภาพในทันตสถานวัยหนุ่ม โดยแบ่งข้อมูลที่ทำการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการส่งเสริมสุขภาพในทันตสถานโดยเจ้าหน้าที่ พบว่า เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์เป็นชาย มากกว่าหญิง คิดเป็นร้อยละ 96.7 อายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.7 มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา และประกาศนียบัตรวิชาชีพ ร้อยละ 20.0 อายุราชการ 1-30 ปี มีร้อยละ 36.7 ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการระดับ 4 ร้อยละ 26.6 นโยบายด้านการส่งเสริมสุขภาพ พบว่ากิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพมีความสอดคล้องกับแผนงานสาธารณสุข ร้อยละ 100 ด้านงบประมาณไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานอื่น ร้อยละ 56.7 มีนโยบายด้านการดูแลสิทธิและความปลอดภัยในการทำงาน ร้อยละ 96.7 มีการส่งเสริมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 86.7 มีการสร้างกฎระเบียบ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ร้อยละ 100 แต่ไม่มีการห้ามไม่ให้สูบบุหรี่ ร้อยละ 50 ด้านการจัดการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับห้องน้ำห้องส้วมที่ถูกสุขลักษณะร้อยละ 96.7 เรือนนอนมีความสะอาด ร้อยละ 100 การจัดเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารมีน้อย ร้อยละ 43.3 มีการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วม และกิจกรรมด้านศาสนาให้ผู้ต้องขัง และได้รับการศึกษาต่อ ร้อยละ 100

2. การสนับสนุนการดำเนินงานการส่งเสริมสุขภาพของผู้บริหาร พบว่า มีการกำหนดนโยบายด้านการส่งเสริมสุขภาพโดยเป็นลายลักษณ์อักษร ร้อยละ 86.7 และมีการกำหนดนโยบาย โดยผู้บริหาร ร้อยละ 83.3 นโยบายมีการตรวจสุขภาพประจำปีให้ผู้ต้องขัง ร้อยละ 36.3

และให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ได้มีการตรวจสุขภาพประจำปี ร้อยละ 93.3 และผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมด้านการป้องกันโรค/ส่งเสริมสุขภาพปีละ 2 ครั้ง ร้อยละ 40.0 ผู้บริหารมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพทุกครั้ง ร้อยละ 53.3

3. ด้านความรู้สึกเห็นคุณค่าตนเองของผู้ต้องขัง พบว่า โดยรวมแล้วมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง ส่วนการมีความรักต่อตนเองและความพึงพอใจในความสามารถของตนเองมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง และการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง

การอภิปรายผล

1. ด้านการส่งเสริมสุขภาพในทัณฑสถานโดยเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ จากการศึกษา พบว่านโยบายด้านการส่งเสริมสุขภาพ มีการดำเนินการเป็นลายลักษณ์อักษร มีกิจกรรมการตรวจสุขภาพร่างกายประจำปีและเมื่อมีความเจ็บป่วย มีการดูแลความปลอดภัยในการทำงานร่วมกับกิจกรรมการรักษาความสะอาด อาคาร ที่พักนอน ห้องน้ำ ห้องส้วม โรงฝึกอาชีพ และบริเวณโดยรอบ การส่งเสริมในด้านการรับรู้ข่าวสารภายนอกมีเพียงเล็กน้อย เพราะต้องอยู่ในระเบียบของทัณฑสถาน ซึ่งในภาพรวมแล้วจะเห็นได้ว่ามีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่บริการให้ทั่วถึงทุกคนแล้วย่อมเกิดผลดีต่อสุขภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจของผู้ต้องขัง อันเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การมีสุขภาพที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับ รณชัย ตั้งมั่นอนันตกุล (2541) ที่ได้ทำการศึกษา รูปแบบทฤษฎีการส่งเสริมสุขภาพของ เพนเดอร์ (Pender, 1996, pp.68-69) เกี่ยวกับการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้ปัญหาอุปสรรค และการรับรู้ความสามารถของตนในการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพมีอิทธิพลที่สำคัญต่อการปฏิบัติพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของปัจเจกบุคคล ความรู้ ความเข้าใจ และการรับรู้ในพฤติกรรมต่าง ๆ สามารถเห็นผลการเปลี่ยนแปลงได้ในระยะอันสั้น และเกิดก่อนการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมเมื่อให้ความรู้ในด้านการส่งเสริมสุขภาพ การให้ความรู้จนเกิดการรับรู้ที่ถูกต้องแก่ผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ จะต้องมีการที่เอื้ออำนวยให้เกิดพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ การชี้นำปัญหาด้านสุขภาพ (Advocate) การเพิ่มความสามารถของทุกคนในการแสวงหาความมีสุขภาพดี (Enable) การไกล่เกลี่ย (Mediate) เพื่อลดความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ส่วนตัวและส่วนรวมที่แตกต่างกัน การกำหนดกิจกรรมตามกฎบัตรออกดาวาทั้ง 5 กิจกรรม ได้มีการกำหนดนโยบายสาธารณะร่วมกับหน่วยงานสาธารณสุข มีการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ ในส่วนของสิ่งแวดล้อมภายนอก ได้แก่ อาคาร สถานที่ เรือนนอน โรงฝึกงานด้านวิชาชีพ สวนหย่อม ซึ่งจะนำมาสู่สุขภาพที่ดี มีกิจกรรมพัฒนาเสริมสร้างทักษะ

ส่วนบุคคล ได้แก่ การฝึกอบรมด้านวิชาชีพ การอบรมลูกเสือสามัญ การศึกษาต่อระหว่างต้องโทษ จำคุก เป็นการพัฒนาผู้ต้องขังที่จะกลับเข้าสู่สังคมเมื่อพ้นโทษ สร้างกิจกรรมร่วมให้มีความเข้มแข็งในกลุ่มผู้ต้องขัง ได้มีการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ให้ผู้ต้องขังและเจ้าหน้าที่ได้มีส่วนร่วมการทำงานเป็นกลุ่ม สร้างความเข้มแข็งในกลุ่มให้เกิดความสามัคคี รู้จักรับผิดชอบหน้าที่ของตนเอง เคารพกฎกติกาของทัณฑสถาน มีกิจกรรมบริการปรับเปลี่ยน บริการสาธารณสุข จัดให้มีการตรวจสุขภาพผู้ต้องขัง มีห้องพยาบาลและพยาบาลประจำการเพื่อรักษาพยาบาลเมื่อมีความเจ็บป่วย และส่งผู้ต้องขังที่มีความเจ็บป่วยหนักเข้าสู่โรงพยาบาลของรัฐนอกทัณฑสถาน มีข้อมูลข่าวสาร เรื่องการป้องกันโรคติดต่อ เช่น โรคเอดส์ วัณโรค และไข้หวัด โรคติดต่อทางผิวหนัง กิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาด้านการส่งเสริมสุขภาพที่ไม่หยุดนิ่ง ต้องมีการปรับเปลี่ยนพัฒนาตลอดเวลา ตามความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและปัญหาที่เปลี่ยนไป

2. ด้านการสนับสนุนการดำเนินงานการส่งเสริมสุขภาพของผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหาร ได้มีการกำหนดนโยบายด้านการส่งเสริมสุขภาพชัดเจน โดยทำเป็นลายลักษณ์อักษร ผู้บริหาร ทัณฑสถานเป็นผู้กำหนดขึ้นให้สอดคล้องกับการสาธารณสุข ผู้บริหารได้ให้ความสำคัญต่องานด้านการส่งเสริมสุขภาพของทัณฑสถานทุกกิจกรรม ซึ่งจะส่งผลดีต่อการให้หลักประกันกับเจ้าหน้าที่ในทัณฑสถานและผู้ต้องขังที่จะได้รับผลต่อสุขภาพในทางบวก ทำให้มีสุขภาพร่างกาย และจิตใจที่แข็งแรงสมบูรณ์ต่อไป การสนับสนุนกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพ เพื่อเป็นหนทางแห่งการที่จะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ดี ข้อที่น่าสังเกตสำหรับการส่งเสริมสุขภาพ คือ การที่ทัณฑสถานไม่มีการห้ามสูบบุหรี่ ซึ่งยังแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารยังไม่ตระหนักถึงผลของการสูบบุหรี่ ทำให้เกิดโทษต่อสุขภาพร่างกายของผู้ที่สูบและผู้ที่อยู่ใกล้ชิดมากมาย เช่น โรคมะเร็ง หลอดลมโป่งพอง โรคหัวใจ เป็นต้น อีกทั้งยังทำให้เกิดผลกระทบด้านเศรษฐกิจและสังคมได้ หากจะทำให้เกิดการมีสุขภาพที่ดีแล้ว ควรมีการประชาสัมพันธ์ รณรงค์อย่างต่อเนื่อง โดยการเพิ่มการให้ข้อมูลข่าวสารที่ยังมีการปฏิบัติน้อยอยู่ ให้มีการเพิ่มข้อมูลข่าวสารจากภายนอกให้ทุกคนได้รับข่าวสารที่ดีในการส่งเสริมสุขภาพต่อตนเองอย่างทั่วถึง จะได้เกิดการพัฒนา ทัณฑสถานด้านการสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพที่ได้ผลและยั่งยืน ในระดับเจ้าหน้าที่ และผู้บริหาร ควรมีความตระหนักในเรื่องสุขภาพ มีแนวคิด มีจุดมุ่งหมาย มีจิตวิญญาณของการส่งเสริมสุขภาพ เป็นการเพิ่มศักยภาพการเตรียมความพร้อมเพื่อการพัฒนางานการส่งเสริมสุขภาพในทัณฑสถานที่สมบูรณ์ในอนาคตและมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะนำไปสู่ทัณฑสถานอื่น ๆ และเรือนจำต่อไป

3. ด้านความรู้สึกเห็นคุณค่าชีวิตของผู้ต้องขัง จากการศึกษาพบว่า การเห็นค่าตนเองของผู้ต้องขัง ในด้านการมีความรักต่อตนเองและมีความพึงพอใจในความสามารถของตนเอง อยู่ในระดับสูง นอกนั้นมีคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง จากสภาพโดยรวมส่วนใหญ่ผู้ต้องขังยังเห็นคุณค่าต่อตนเองอยู่ในระดับปานกลางถึงสูง การมีความรักต่อตนเอง พร้อมทั้งจะอยู่กับครอบครัว ญาติพี่น้อง มีความมั่นใจในตนเอง และเตรียมที่จะกลับเข้าสู่สังคมเพื่อประกอบอาชีพ มองเห็นตนเองยังมีประโยชน์ต่อครอบครัว การเห็นคุณค่าตนเองนอกจากจะพัฒนามาจากความรัก การยอมรับอย่างแท้จริงจากพ่อแม่แล้ว สังคมและกลุ่มเพื่อนก็นับเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะส่งผลต่อการเห็นคุณค่าตนเอง บุคคลจะเรียนรู้ตนเอง ให้คุณค่าตนเอง โดยประเมินและเปรียบเทียบตนเองกับเพื่อนในเรื่องทักษะ ความสามารถ ความถนัด หากสิ่งเหล่านี้ได้รับการยอมรับยกย่องจากกลุ่มเพื่อนที่เขานิยมชมชอบ บุคคลก็จะมองตนเองมีคุณค่า มีความหมาย และการตัดสินใจให้คุณค่าตนเองย่อมสูงขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดการเห็นคุณค่าชีวิตของ ประเวศ วะสี (2538) แนวทางการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า การที่จะบรรลุเป้าหมายของสังคมและศีลธรรมกับการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่า ทุกคนอยากเห็นสังคมที่ดีทั้งสิ้น แต่เมื่อมองไปยังประสิทธิภาพของสถาบันต่าง ๆ ทางสังคมมักเกิดความหดหู่ ท้อถอย หมดหวัง นับเป็นการมองข้ามสิ่งที่ใกล้ตัวที่สุด และมีศักยภาพที่สุด นั่นคือตัวเอง มนุษย์แต่ละคนถ้ามีการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า หรือมีวิถีชีวิตที่ถูกต้องมีศักยภาพมากเหลือเกิน ดังที่คำกล่าวที่ว่า “เราเปลี่ยนโลกได้” ถ้ากลับเป็นสังคมศีลธรรม เราทุกคนจะพัฒนาศักยภาพของตัวเองโดยการดำรงชีวิตที่มีคุณค่า 5 ประการ หรือเบญจวิถี ดังนี้

1. การปลุกมโนสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์
2. การพัฒนาจิตใจให้ละเอียดอ่อนจากการสัมผัสเพื่อนมนุษย์และธรรมชาติ
3. การขยายความรักมนุษย์และธรรมชาติจนเป็นความรักสากล
4. การรวมกลุ่มให้เกิดความเป็นชุมชน และ
5. การเป็นบุคคลเรียนรู้

ดังนั้นสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้การดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าในสังคมสมัยใหม่ และเพิ่มศักยภาพให้บุคคลแต่ละคน ซึ่งจะไปรวมกันเป็นพลังทางสังคมอันยิ่งใหญ่ ขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมาย สังคม ศีลธรรม เพื่อคานาติสุขของสรรพสิ่งทั้งหลายโดยทั่วกัน

ความรู้สึกมีคุณค่าตนเองของผู้ต้องขัง เกิดจากสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตอย่างถูกต้อง ทำให้เกิดการพัฒนาตนเองได้ตามความเหมาะสม และปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม มีความรักต่อตนเอง มองเห็นตนเองมีคุณค่า ถ้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้อง สอดคล้องกับ Taft (1985, p.79 อ้างใน เสมอจันทร์ อะนะเทพ, 2535, หน้า 401) ที่กล่าวถึงความรู้สึกมีคุณค่า มี 2 ขั้นตอน คือการประเมินเจตคติและการกระทำของสังคมที่มีต่อตน กระบวนการนี้มีรากฐานมาจากการคิด การยอมรับผู้อื่น

การจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยทุกคนได้ช่วยกันคิดและร่วมกันประพุดิปฏิบัติ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกลุ่มสมาชิก ก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น การปรับตัวทางสังคม การปรับตัวกับเพื่อน การยอมรับตนเอง จะเกิดเห็นคุณค่าชีวิตในตนเองได้ องค์ประกอบที่เป็นผลให้มีการพัฒนาความรู้สึกเห็นคุณค่าชีวิตในตนเองเกี่ยวข้องกับบุคคลสำคัญในชีวิต ความคาดหวังในบทบาททางสังคม พัฒนาทางด้านจิตใจ และชนิดของการปรับตัว แผนการจัดกิจกรรมการเห็นคุณค่าของตนเอง เป็นการชี้แนะแนวทางการมองข้อดีข้อเสียของคน คุณค่าของคนในการยอมรับนับถือตนเอง คิดว่าตนเองมีคุณค่าต่อครอบครัว เพื่อน และสังคมที่เกี่ยวข้อง บอกถึงลักษณะของบุคคลที่เพื่อนอยากพบ และสถานะของบุคคลไม่เป็นที่ยอมรับ และต้องการของกลุ่ม สอดคล้องกับ จงกลณี ด้อยเจริญ (2540) ที่พบว่า ความสัมพันธ์ที่ดีของบิดามารดากับวัยรุ่นในการให้ความรักความอบอุ่น ให้ความเวลาและความห่วงใย ทำให้วัยรุ่นเห็นคุณค่าในตนเอง เกิดการยอมรับนับถือตนเอง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม

ดังนั้นการที่บุคคลจะเกิดการยอมรับตนเองและผู้อื่น และมองเห็นการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง และความเป็นจริงแห่งชีวิต รู้เท่าทันความจริงแห่งชีวิต ทั้งทางบวก ด้านลบ เพื่อที่จะดำเนินชีวิตอย่างไม่ประมาท มีความพึงพอใจในความสามารถของตนเอง มีความสามารถตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา และการแสดงออกอย่างมีประสิทธิภาพ รู้ศักยภาพของตนเอง สร้างขวัญกำลังใจให้กับตน มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นนั้นบุคคลจะต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดี คุณภาพชีวิตนั้นเกี่ยวข้องกับปัจจัยของบุคคล ภาวะสุขภาพ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมขณะนั้น โดยผ่านกระบวนการรับรู้และรับรู้ความหมายของชีวิตของบุคคล ซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ด้าน

- 1) ความพึงพอใจในชีวิต (Life satisfaction) ได้แก่ ความพึงพอใจในการดำรงชีวิต สภาพความเป็นอยู่ สิ่งแวดล้อมและครอบครัว
- 2) ด้านอัตมโนทัศน์ (Self concept) ความรู้สึกหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง ประกอบด้วย ลักษณะรูปร่างหน้าตา บุคลิกภาพ ความหวัง การยึดมั่นในศาสนา การยอมรับและการรับรู้ถึงคุณค่าของตนเอง
- 3) ด้านสุขภาพและหน้าที่ของร่างกาย (Health and functioning) ความรู้สึกหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับสุขภาพ ความสามารถด้านร่างกาย และการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน
- 4) ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ (Socioeconomic factor) ความรู้สึกหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมของการศึกษา อาชีพและรายได้

เมื่อมีคุณภาพชีวิตที่ดีความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองก็จะเกิดเป็นกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยที่ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองจะเพิ่มขึ้นตามอายุ ซึ่งจะมีผลกระทบช่วงของวัยรุ่นถึงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น กล่าวคือ ในช่วงวัยรุ่นเป็นระยะที่มโนทัศน์เกี่ยวกับตนเองของมนุษย์จะมีความไม่แน่นอน

ที่สุด และมีการเปลี่ยนแปลงมากกว่าระยะใด ๆ เพราะเป็นระยะที่จะก้าวสู่วัยผู้ใหญ่ และเป็นระยะที่บุคลิกภาพและเอกลักษณ์ (Identity) ของมนุษย์ก่อตัวขึ้นเป็นการถาวรในแต่ละบุคคล ซึ่ง พรณทิพย์ เกษะนันท์ (2516, หน้า 67) ได้กล่าวไว้ แต่เมื่อการกลับเข้าสู่สังคม ครอบครัว ผู้ปกครอง บิดา มารดา ต้องยอมรับและให้ความรักความอบอุ่น เอื้ออาทรต่อเขา ให้คำปรึกษา ชี้แนะในเหตุผล รับฟังความคิดเห็นของเขาให้เขาได้แสดงความคิดเห็นได้มีส่วนร่วม เพื่อเกิดความมั่นใจที่จะอยู่กับครอบครัว ชุมชน และสังคมอย่างปกติสุข ไม่ทำให้เขาเป็นคนไร้ประโยชน์ จะได้มองเห็นตนเองมีคุณค่าชีวิต มีความรับผิดชอบต่อตนเอง รู้จักตนเองมากขึ้น มีความรักตนเอง ครอบครัว และสังคม ผู้ใหญ่ต้องรู้จักให้ รู้จักรัก ถนอมน้ำใจความเป็นคนที่มีคุณค่าก็เกิดกับตัวเขา และเกิดภูมิคุ้มกันที่ดี มีความคิดที่สร้างสรรค์ ปัญหา ก็จะไม่เกิดซ้ำและอยู่ในกรอบสังคม สอดคล้องกับคำกล่าวของ เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2531, หน้า 13 อ้างใน วรรณบุญนินทร์, 2541) ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเป็นความต้องการของคนที่มีจิตใจละเอียดอ่อนลึกซึ้ง มีการพัฒนาด้านจิตใจสูงขึ้น รู้จักศึกษาจิตใจของตนเอง ควบคุมตนเอง รู้จักใช้ชีวิตให้อยู่เหนืออิทธิพลของความต้องการขั้นต่ำกว่าได้ สามารถจะเห็นตัวเองมีคุณค่า มีความสามารถ มีความภูมิใจในความเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีความมั่นใจในการกระทำต่าง ๆ ของตัวเองได้ โดยไม่ต้องรอฟังผู้อื่นหรือสิ่งอื่น

จากผลการศึกษาการดำเนินการส่งเสริมสุขภาพและความรู้สึกเห็นคุณค่าตนเองของผู้ต้องขัง เป็นรูปแบบที่ได้ผลและเหมาะสมในการพัฒนาพฤติกรรม แนวคิด จุดมุ่งหมายด้านการส่งเสริมสุขภาพของผู้ต้องขัง และเจ้าหน้าที่ให้มีจิตวิญญาณของการส่งเสริมสุขภาพ สอดคล้องกับ อำพล จินดาวัฒนะ (2541, หน้า 35) กล่าวว่า เป็นการเพิ่มศักยภาพ และเป็นแนวทางนำไปประยุกต์ใช้แก่ทัณฑสถาน เรือนจำอื่น ๆ ที่มีความสนใจ และสามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมสุขภาพผู้ต้องขัง และพัฒนาแนวคิดด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค เพื่อให้ผู้ต้องขังได้มีสุขภาพกาย จิตใจที่ดีก่อนการที่จะกลับเข้าสู่สังคมในอนาคต เป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อประเทศชาติ ผู้บริหารก็ให้ความตระหนักถึงปัญหาสาธารณสุขเกี่ยวกับด้านสุขภาพและสิทธิบางอย่างที่ผู้ต้องขังควรจะได้ ทำให้ไม่เกิดช่องว่างระหว่างชนชั้นหรือถูกตราหน้าว่าเป็นคนคุก

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การดำเนินงานการส่งเสริมสุขภาพในทัศนสถานวัยหนุ่ม เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลนั้น บุคลากรทุกระดับควรได้รับการถ่ายทอดแนวความคิดและกลยุทธ์ด้านการส่งเสริมสุขภาพให้ตรงกัน เพื่อให้เกิดจิตสำนึก จิตวิญญาณของการส่งเสริมสุขภาพ

2. ผู้บริหารควรให้การเอื้ออำนาจ สนับสนุนการดำเนินงานตามรูปแบบการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ตลอดจนการมอบหมายอำนาจให้เป็นภาระกิจ ผู้บริหารต้องรับผิดชอบในการสนับสนุนให้เกิดการดำเนินงานด้านนี้อย่างสมบูรณ์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งต่อไปควรจะศึกษาสังคมว่า มีการยอมรับวัยหนุ่มที่พ้นโทษออกมา ดำรงชีวิตมากน้อยเพียงใด และเห็นความสำคัญของบุคคลเหล่านี้อย่างไร เพื่อให้เขาอยู่ร่วมกับสังคมได้ ให้การยอมรับด้านการประกอบอาชีพ ด้านการศึกษาต่อ การอยู่ร่วมกับบุคคลในชุมชนที่เขาอยู่อย่างไร สังคมจะให้การยอมรับเขาหรือไม่

2. การศึกษาครั้งนี้ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการที่จะใช้วางแผนโครงการในการดำเนินงานการส่งเสริมสุขภาพแก่ทัศนสถาน/เรือนจำอื่นได้